

ПРОБЛЕМА НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У НАУКОВОМУ ВИМІРІ

Починюк Євгенія Анатоліївна

к.п.н., доцент

Полтавський національний педагогічний університет

імені В. Г. Короленка

м. Полтава, Україна

Вступ. Поглиблення кризи національно-патріотичної свідомості суспільства та її наслідків у XXI ст. зумовлюють необхідність національно патріотичного виховання як системного процесу в новій українській школі, який необхідно забезпечувати якісними новітніми виховними методами і технологіями. В сучасному світі акцентовано увагу суспільства до громадянина України, у якого з-поміж загальнолюдських якостей поряд з духовністю та сумлінням особистості мають бути національна культура, громадянська самосвідомість та патріотичні почуття.

Формування активної, національно свідомої та гідної особистості вимагає поглиблення всіх ланок освітнього процесу, зокрема початкової школи таким змістом, який би сприяв формуванню і розвитку свідомого ставлення дітей до своєї країни – вміння цінувати і поважати культурно-духовні надбання минулого і сучасні досягнення нашого народу. Важливість розвитку національно-патріотичних почуттів саме в молодших школярів продиктовано тим, що вміння та знання, що накопичуються дитиною у молодшому шкільному віці, в подальшому стають ґрунтовною основою формування стійких моральних звичок, навичок суспільної поведінки та високих життєвих ідеалів. Таким чином, проблема національно-патріотичного виховання в освітніх закладах має теоретико-практичну значущість у науково-педагогічному дискурсі, є актуальною і своєчасною.

Низка законодавчих актів і постанов освітянської галузі щодо початкової ланки освіти, а саме Закон України «Про освіту» (2017 р.), Державний стандарт

початкової освіти (2018), Національна доктрина розвитку освіти в Україні (2002), постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо організації освітнього простору Нової української школи» (2018), «Про неухильне дотримання принципів гарантування свободи педагогічної діяльності вчителя» (2014), Національна стратегія розвитку освіти в Україні (2012-2021) на законодавчому рівні акцентують увагу на важливості початкової освіти, спрямовані на гармонійний розвиток особистості молодшого школяра. Саме початкова школа має стати тим міцним фундаментом майбутнього громадянина України, який формує відповідального патріота, справжнього члена суспільства з активною громадянською позицією.

Аналіз філософської, психологічної і педагогічної думки минулого і сучасності переконливо доводить, що система початкової освіти має спиратися на національне коріння. У своїх доробках вчені звертаються до теми патріотизму через любов до українського народу, рідної країни, української мови, культури, мистецтва, історії, видатних постатей, історичних прикладів, які виступають фундаментом для формування національної свідомості громадянина-патріота. Саме на основі безцінної культурної спадщини українського народу формується духовність особистості молодшого школяра.

Мета роботи полягає у розкритті змісту поняття «національно-патріотичне виховання молодших школярів», визначенні його основних завдань.

Методи дослідження: аналіз наукової літератури та Інтернет ресурсів.

Результати дослідження. Реформування сучасної системи початкової освіти вимагає пошуку нових шляхів удосконалення національно патріотичного виховання молодших школярів. Успішне його здійснення неможливе без переосмислення глибокого історичного коріння, традицій і досвіду національно-патріотичного виховання дітей.

Проблема патріотичного виховання молодших школярів знайшла висвітлення в науковопедагогічній літературі, зокрема спеціальних дослідженнях (І. Бех, В. Киричок, О. Коркішко, М. Павленко, О. Савченко,

Н. Чашечнікова та ін.). При цьому науковці одностайні в тому, що на формування патріотичних почуттів дітей від 6-7 до 10-11 років істотно позначаються їхній перехідний період (від дошкілля до навчання в школі), підвищена чутливість та, що особливо важливо, зміна ціннісних орієнтацій.

У молодшому шкільному віці становище дитини серед оточуючих людей і характер її діяльності істотно змінюються. У всьому її оточенні і відносинах відбуваються кардинальні зміни. Провідним видом діяльності стає навчання, змінюється соціальне оточення, з'являються нові обов'язки. У вихованні молодших школярів велику увагу необхідно приділяти формуванню патріотичних рис характеру: навичок поведінки, витримки, чуйності, доброти і милосердя, уміння долати труднощі, розвитку цілеспрямованості, а також формування таких рис особистості: патріотизм, національна свідомість, людська честь і гідність.

Взагалі сутність поняття патріотизм характеризується такими лексемами, як любов, відданість, гідність, готовність. За різних підходів відзначається органічний взаємозв'язок діяльнісного, ціннісного, чуттєво-психологічного, соціокультурного компонентів цього поняття, яке передбачає вірність Вітчизні, національним ідеалам, любов до свого народу, повагу до історичного минулого та культурних традицій.

Принциповою позицією, на якій будується науково-теоретична база педагогічних досліджень з проблеми патріотичного виховання школярів, є розуміння патріотизму як одного з найглибших громадянських почуттів, змістом якого є любов до Батьківщини, відданість їй, готовність служити заради її процвітання й незалежності, що в сучасних умовах набуває особливої актуальності.

Головною метою національного виховання є передання молодому поколінню соціального досвіду, багатств духовної культури народу, його соціальної ментальності, своєрідності світогляду.

Саме на цій основі формуватимуться особистісні риси громадянина України: національна самосвідомість, духовність, моральна, художньо

естетична, трудова, фізична, правова, екологічна культура, розвиток індивідуальних здібностей і таланту, а найважливішою громадянською рисою особистості є сформованість національної самовідданості, патріотичних почуттів до рідної землі, свого народу, готовності до праці в ім'я України [3, с. 63].

Українська школа справді є національною тоді, коли ґрунтується на українській етнопедагогіці, українській національній системі впливу на формування особистості й за орієнтаційний еталон має народні чесноти, норми християнської моралі, гармонію родинно громадсько-шкільного виховання [2].

Зауважимо, що сьогодні немає єдиного погляду на співвідношення національного й патріотичного виховання, науковці виокремлюють як патріотичні, так і національні почуття. Так, на думку П. Ігнатенка, відмінність їх полягає в тому, що «об'єктом національних почуттів є власний етнос, незалежно від його розселення, а в патріотичних почуттях віддзеркалюється прихильність до рідної землі, території, місця народження, Батьківщини [1, с. 44].

Зіставно-порівняльний аналіз науково-педагогічної літератури дає підстави нам визначити *національно-патріотичне виховання* як цілеспрямований, послідовний процес, що спрямований на формування ціннісного почуття приналежності до родини, рідного краю і Батьківщини, усвідомлення національної самобутності свого народу, що призводить до виникнення в неї стійких механізмів регулювання національної свідомості та патріотичних учинків.

Основними завданнями національно-патріотичного виховання молодших школярів є: формування здатності дитини усвідомлювати себе членом сім'ї, родини, дитячої спільноти; виховання у неї любові до рідної домівки, школи, вулиці, своєї Вітчизни, її природи; виховання у неї любові до рідного слова та державної мови, а також побуту, традицій і культурних надбань українського народу; сприяння толерантності міжнаціональних відносин в умовах багатонаціональної держави.

Висновки. Національно-патріотичне виховання молодших школярів вимога часу, успішність якої залежить не тільки від освітнього середовища, в якому перебувають школярі, ефективних демократичних методів і технологій навчання, а й дозвілля учнів, відносин у колективі товаришів та сім'ї. Тому необхідним є створення відповідних умов з метою ефективного формування національно-патріотичної вихованості молодших школярів, що є перспективою подальших наших наукових пошуків.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Ігнатенко П., Поплужний В., Косарева Н., Крицька Л. Виховання громадянина: психолого-педагогічний і народознавчий аспекти: навч.-метод. посіб. Київ: Інститут змісту і методів навчання, 1997. 252 с.

2. Стельмахович М. Г. Теорія і практика українського національного виховання: посібник для вчителів поч. класів та студ. пед. фак. Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 1996. 180 с.

3. Щербань П. Українська національна ідея і сучасні проблеми виховання учнівської та студентської молоді. *Вища освіта України*. 2005. № 4. С. 62–67.